

Розділ 7 ПАРАЗИТОЛОГІЯ

УДК 636.321.38.09:616.993.192.1+616.995.132-085

ЕЙМЕРІОЗНО-ТРИХУРОЗНА ІНВАЗІЯ ОВЕЦЬ (ПОШИРЕННЯ, ПРОЯВ ТА ЛІКУВАННЯ)

Бирка В.І., Мазанний О.В., Нікіфорова О.В., к. вет. н., доценти
Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків

Анотація. У овець породи прекос на фоні стронгілятозного паразитозу зареєстровано різної інтенсивності еймеріозно-трихурозну інвазію. Мікстінвазія превалювала у молодняка до року, де сягнула 85,0 %. Викладено особливості її прояву у овець різного віку. В експерименті досліджені і пропонуються до широкого застосування засоби боротьби з цією мікстінвазією – комбінація макролідного препарату іверона-10 та еймеріостатика діакосу.

Ключові слова: вівці, еймеріозно-трихурозна мікстінвазія, стронгілятози травного тракту, екстенсивність та інтенсивність, іверон-10, бровалевамизол 8 %-ний, діакос.

Актуальність проблеми. З давніх часів вівчарство вважається традиційною галуззю тваринництва України, завдяки якій населення отримує цінне, висококалорійне м'ясо з низьким вмістом холестерину, вовну тощо. Розведенню овець в Україні сприяють великі площі пасовищних угідь, майже 10-місячний період пасовищного утримання тварин, велика кількість відходів переробки продукції рослинництва, що дозволяє отримувати продукцію вівчарства за мінімальних витрат концентрованих кормів. Ці тварини не вибагливі до умов утримання і складу кормових культур. Так, із 800 видів рослин, що ростуть на природних пасовищах України, вівці поїдають половину, тоді як велика рогата худоба вживає біля 150. Вівці досить швидко адаптуються до різних умов існування. Їх перевагою є і висока репродуктивна здатність [2].

Одним з недоліків цих тварин слід вважати високу інвазованість зоопаразитами, яка супроводжується найчастіше ураженням шлунково-кишкового тракту, печінки, інших органів і систем, перебігаючи переважно у змішаній, асоціативній формі. Особливо суттєвих збитків здоров'ю овець завдають такі гельмінтози як фасціольоз, дикроцеліоз, монієзійоз, ценуроз, трихуроз, стронгілятози, із протозоозів - еймеріози [1, 2, 3, 6, 8, 9].

Збитки від інвазій у овець пов'язані із загибеллю значної частини захворілих тварин, вимушеного забою, недоотримання приросту їх маси, зниженням якості м'ясопродуктів та вовни, а також відчутними витратами на оздоровлення отар, санацію приміщень та прикошарних територій [3, 6, 10]. Спалахи інвазійних захворювань реєструють в регіонах інтенсивного вівчарства, а це переважно степова і лісо-степова зони України. Отже, сезонний моніторинг епізоотичної ситуації щодо зоопаразитозів у овець та постійне удосконалення системи лікувально-профілактичних заходів в Україні лишаються актуальними.

Завдання дослідження. При з'ясуванні причин масового захворювання молодняка на фермі Навчально-практичного комплексу (далі НПК) тваринництва і рослинництва ХДЗВА взимку 2016 року вирішували два наступні завдання: термінове проведення клініко-паразитологічного обстеження тварин, з метою встановлення епізоотичної ситуації, яка тут склалася на даний час, та пошук в умовах експерименту ефективних засобів боротьби з хворобою.

Матеріалом для досліджень послуговували різного віку вівці породи прекос в кількості 86 голів, що утримуються на неблагополучній фермі НПК ХДЗВА.

Копроскопічне обстеження овець, яке проводили в лабораторії кафедри паразитології для встановлення попереднього діагнозу, а також з метою контролю за перебігом захворювання, проводили стандартизованими флотаційним методом Котельнікова-Хренова з насиченим розчином аміачної селітри, методом седиментації, а при оцінці ефективності лікувальних засобів розробленим в кафедрі «Способом кількісного визначення яєць гельмінтів» [7]. При встановленні особливостей

прояву виявленої мікстінвазії застосовували загальноприйняті у ветеринарній медицині методи клінічного дослідження тварин [5].

В умовах експерименту при еймеріозно-трихурозній інвазії овець, у порівнянні з відомим нематоцидом широкого спектру дії – бровалевамізолем 8 %-ним (ТОВ НУ НВФ «Бровафарма», м. Бровари) [4], досліджено один з нових макролідних препаратів – іверон-10 (ТОВ «БіоТестЛаб», м. Київ) [11]. При лікуванні нематоцидами застосовано також еймеріостатик діаккок, запропонований ТОВ «АТ Біофарм» (м. Харків) для боротьби з еймеріозами різних видів тварин, в 1 г якого міститься 2 мг діючої речовини – диклазурилу.

Результати дослідження. До проведення клініко-паразитологічного обстеження поголів'я овець нас спонукало захворювання значної частини тварин з симптомокомплексом розладу системи травлення. З цією метою було проведено фонове копроскопічне обстеження частини поголів'я овець різних вікових груп. Основні результати дослідження представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Зоопаразити, виявлені у овець у січні 2016 року (n=40)

Ступінь інвазії	Трихуриси		Стронгіляти		Еймерії	
	гол.	%	гол.	%	гол.	%
Низька	9	22,5	22	55,0	9	22,5
Середня	11	27,5	6	15,0	9	22,5
Висока	8	20,0	1	2,5	8	20,0
Всього	28	70,0	29	72,5	26	65,0

Примітка. Ступінь (II) трихурозної інвазії: низька – поодинокі яйця паразита в краплі, середня – 2–5, висока – 6 і більше; стронгілятозної: низька – до 10 яєць в полі зору, середня – в межах 11–30 і висока – більше 30; при еймеріозній: низька – 20–30 ооцист в полі зору, середня – 31–50 і висока – більше 50 (×100).

За результатами копроскопічного обстеження 40 овець вільних від зоопаразитів виявлено три, що склало 7,5 %, у решти встановлено різної інтенсивності поліінвазію, у поодиноких випадках – моноінвазії. Зокрема, нами встановлено неблагополуччя з трихурозу, з стронгілятозів травного тракту та еймеріозу. Зареєстровані поодинокі випадки ураження овець дикроцелями, монізіями, стронгілоїдами та капіляріями, але інтенсивність інвазування останніми була в межах паразитозності.

За даними табл. 1 різного ступеня трихурозну інвазію зареєстровано у 70,0 % обстежених овець. При цьому, у більшості з них (67,9 %) переважало інвазування середнього і високого ступенів. Збудниками трихурозу виявились волосоголовці – нематоди підряду *Trichurata*, роду *Trichuris* двох видів – *Trichuris skrjabini* і *Trichuris ovis*. З них превалював *Trichuris ovis* (8:1).

У 72,5 % тварин виявили стронгілят сичужно-кишкової локалізації. Переважну більшість з них (62,0 %) віднесли до роду *Nematodirus*. Зважаючи на низький ступінь інвазування і високий рівень паразитозності (75,9 %), значення стронгілят у патогенезі даного захворювання не було визначальним.

Крім цього, у 65,0 % обстежених нами овець встановлено різного ступеня еймеріозну інвазію. І тут переважали середній та високий рівні інвазування (65,4 %). У складі еймеріозної асоціації виділено представників класу *Sporozoa*, ряду *Coccidiida* і роду *Eimeria* три види протозоїв – *Eimeria ninaekohljakimovae*, *E. artoingji* і *E. faurei*, які є паразитами епітелію тонкого кишечника. Серед них превалювала *Eimeria ninaekohljakimovae*.

Виходячи з екстенсивності і інтенсивності інвазування тварин дійшли висновку, що основні патологічні зрушення в організмі захворілих овець спричинювала мікстінвазія трихурисів та еймерій.

Піддослідну групу овець формували з урахуванням загального стану і віку тварин: перша половина їх була представлена у віці до року, друга – старшого віку. Результати обстеження поголів'я тварин за вікової диференціації у табл. 2.

Інвазованість овець зоопаразитами за віком (n=40)

Вівці		Виявлено інвазованих:					
		трихурисами		стронгілятами		еймеріями	
Вік	гол.	гол.	%	гол.	%	гол.	%
До року	20	17	85,0	12	60,0	19	95,0
Більше року	20	11	55,0	17	85,0	7	35,0
Разом:	40	28	70,0	29	72,5	26	65,0

Виходячи з даних табл. 2, а також з результатів аналізу інтенсивності інвазування цих тварин (превалювання середнього і високого ступенів), еймеріозно-трихурозна інвазія – це переважно захворювання молодняка овець першого року життя. Екстенсивність стронгілятоносійства, навпаки, зростала з віком тварин. Тяжкий перебіг еймеріозно-трихурозна інвазії на фоні стронгілятоносійства зареєстровано у 24 тварин віком від 3 до 18 місяців (EI=60,0 %).

Таким чином, еймеріозно-трихурозна мікстинвазія на неблагополучній фермі НПК ХДЗВА була спричинена нематодами роду *Trichuris* і найпростішими роду *Eimeria*. Вона супроводжувалася гострим, підгострим або хронічним перебігом з ураженням кишечника, інших органів і систем, у тварин старшого віку – безсимптомним, іноді хронічним перебігом.

Мікстинвазія **клінічно проявлялася** розладами травлення, спрагою, схудненням, анемією, відставанням у рості і розвитку молодняка. При цьому частіше і важче переживає молодняк поточного року народження. У дорослих овець мікстинвазія перебігала переважно у скритій (латентній) формі і досить часто лишалася нерозпізнаною. Разом з тим, збитки від такої форми захворювання також досить відчутні і нерідко перевищують такі, що мають місце при клінічних формах інвазії [6]. Прояв мікстинвазії у овець з хронічним перебігом переважно супроводжувався періодичними розладами функцій травного апарату і зниженням приросту маси тіла.

У молодняка до року при інтенсивному інвазуванні реєстрували гострий і підгострий перебіги мікстинвазії, які супроводжувалися погіршенням або спотворенням апетиту, у ряді випадків повною його втратою. У таких тварин спостерігали тривалу зупинку перистальтики кишечника, що періодично змінювалася проносом з виділенням рідких, з неприємним запахом фекалій з домішками крові та рясним виділенням слизу і фібринозних плівок. Під час дефекації тварини болісно тужилися. Задня частина їх тіла забруднена фекальними масами. Постійним супутником діареї була спрага. Токсикоз супроводжувався сильним пригніченням.

При інтенсивній інвазії у частини хворих періодично реєстрували короточасне підвищення температури тіла, анемічність слизових оболонок, в поодиноких випадках спостерігали появу судом чи манежних рухів. Пульс був прискореним, дихання важким, затрудненим. При пальпації відмічали болісність черевної стінки. Тварини ставали малорухливими, залежувалися, худнули і гинули в результаті інтоксикації та виснаження. Інтенсивно інвазований молодяк без лікування, як правило, гинув.

При розтині, труп виснажений, слизові оболонки різко анемічні, ціанотичні, атрофовані жирові депо і скелетні м'язи, сальник, брижа, перикард студенисто інфільтровані, серцевий м'яз дряблий (в'ялий). У черевній порожнині виявляли різний об'єм червонуватого трансудату, у товстому кишечнику - велику кількість слизового ексудату червонувато-жовтого кольору. Слизова оболонка його анемічна, набрякла, складчаста, місцями крапчасто чи смугасто почервоніла, з крововиливами. Констатували при цьому катаральний і катарально-геморагічний ентероколіт, дистрофію паренхіматозних органів, гіперемію і набряк легень, катаральний лімфаденіт. Відмічали також значне потовщення стінки ободової кишки, її гідремічність, втрату еластичності і щільності. У просвіті товстих кишок виявляли десятки, сотні трихурисів.

Уражені еймеріями ділянки слизові оболонки тонкого кишечника ягнят потовщені, набряклі, з крапчастими і смугастими крововиливами, іноді з виразками. На окремих його ділянках виявляли сірого кольору дрібні вузлики, заповнені еймеріями на стадіях ендogenous розвитку. Вміст кишок розріджений, з великою кількістю слизу та домішками крові. Лімфатичні вузли брижі збільшені, з крапчастими крововиливами.

При еймеріозно-трихурозна інвазії овець в умовах **експерименту**, в порівнянні з відомим антгельмінтиком широкого спектру дії - бровалевамизолом 8 %-ним, була вивчена лікувальна ефективність нового макролідного препарату – іверона-10 з одночасним дослідженням еймеріостатика діакосу.

При цьому, тваринам першої дослідної групи було застосовано 8 %-ий розчин левамізола гідрохлориду. Вводили його шприцем підшкірно з розрахунку 1 мл на 10 кг маси тварини, одноразово, за маси тіла вище 50 кг - 6 мл препарату.

Тваринам другої дослідної групи таким же шляхом, але з розрахунку 0,2 мл на 10 кг маси тварини одноразово застосовано іверон-10.

Овець контролю у дослідний період не лікували.

Паралельно з антгельмінтиками тваринам обох дослідних груп у суміші з комбікормом на тще було задано діакс у розрахунку 0,5 г на 1 кг маси тварини.

При заключному копроскопічному обстеженні, проведеному через 12 діб після закінчення курсу лікування, нами отримано наступні результати (табл. 3).

Таблиця 3

Ефективність антгельмінтиків при трихурозі овець (n=24)

Дослідні групи	Тварин в групі	ЕІ, % до лікування	Застосовано препарат	ЕІ, % після лікування	ЕЕ, %	ІЕ, %
Перша	9	100	бровалевамізол 8 %	77,8	22,2	69,8
Друга	9	100	іверон-10	–	100	100,0
Контроль	6	100	–	100	–	–

Як маємо з табл. 3, застосований при трихурозі овець новий макролідний препарат під назвою «іверон-10» в дозі 0,2 мл на 10 кг маси тварини підшкірно проявив максимальний гельмінтоцидний ефект проти обох збудників трихурозу, де його екстенсефективність склала 100 %. Препарат повністю звільнив піддослідних тварин і від збудників шлунково-кишкових стронгілятозів. Збудників еймеріозу у тварин обох дослідних груп нами також не виявлено.

Застосований одноразово бровалевамізол 8 %-ний в дозі 1 мл/10 кг маси тварини при трихурозній інвазії у овець виявився неефективним. Разом з тим, він проявив 100 % лікувальну ефективність при шлунково-кишкових стронгілятозах овець.

На основі проведених досліджень розроблено комплекс заходів по оздоровленню неблагополучної ферми, в основу якого було покладено лікування хворих тварин та санацію приміщення.

Висновки

1. Еймеріозно-трихурозна інвазія – це захворювання овець віком від 3 до 18 місяців. Тяжкий перебіг мікстінвазії зареєстровано у 60,0 % тварин неблагополучної ферми НПК ХДЗВА.

2. Масове захворювання овець спричинили волосоголовці видів *Trichuris ovis* і *Trichuris skrjabini* та асоціація еймерій - *Eimeria ninaekohljakimovae*, *E. arloingi* і *E. faurei*, серед яких превалювала *Eimeria ninaekohljakimovae*.

3. Трихурозно-еймеріозна мікстінвазія у овець перебігала на фоні шлунково-кишкових стронгілятозів, які реєстрували переважно у формі паразитосійства. У складі стронгілят превалювали паразити тонкого кишечника - нематодируси.

4. 100 %-ну екстенсефективність при трихурозі овець проявив іверон-10 у дозі 0,2 мл на 10 кг маси тварини. Застосований паралельно еймеріостатик діакс у рекомендованій виробником дозі також проявив найвищий лікувальний ефект (ЕЕ=100 %). Бровалевамізол 8 %-ний при даній мікстінвазії овець виявився не ефективним.

Література

1. Бирка В.І. Паразитофауна молодняка овець / В.І. Бирка, А.В. Березовський // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: Зб. наук. праць ХДЗВА. – Х.: РВВ ХДЗВА, 2003. – Вип. 11 (35), Ч. 2, «Ветеринарні науки». – С. 72–75.
2. Болезни овец и коз / А.Д. Белан, А.Ф. Бабкин, Д.Ю. Халла [и др.]; под ред. П.М. Диренко. – К.: Урожай, 1983. – 104 с.
3. Галимова В.З. Влияние трихоцефалеза на микробиологические и физико-химические показатели мяса овец / В.З. Галимова, А.М. Галиуллина, И.З. Арсланова // Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». – М., 2007. – Вып. 8. – С. 66–67.
4. Каталог препаратов ветеринарной медицины: Бровафарма – 23 года на страже здоровья животных. – К., 2015. – С. 11.
5. Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин / В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, В.В. Влізло [та ін.]; за ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2004. – 608 с.
6. Экономический ущерб при гельминтозах / В.И. Колесников, И.А. Стариков, В.И. Четвертнов, М.С. Локтева // Ветеринария. – 2001. – № 10. – С. 12.

7. Лабораторна діагностика інвазійних хвороб тварин (методичні вказівки) / Ю.О. Приходько, В.І. Бирка, О.В. Федорова [та ін.]. – Х., 2015. – 60 с.
8. Гельмінтози жуйних тварин України: навч. посіб. / Ю.О. Приходько, В.І. Бирка, В.Я. Пономаренко [та ін.]; за ред. Ю.О. Приходька. – Х.: РВВ ХДЗВА, 2011. – С. 204–216.
9. Приходько Ю.О. Паразитофауна овець і кіз Сходу України / Ю.О. Приходько, В.І. Бирка, О.В. Мазанний // XIV Конференція Українського наукового товариства паразитологів (Ужгород, 21–24 вересня 2009 р.): Тези доповідей / І.А. Акімов (відп. ред.). – К, 2009. – С. 93.
10. Рекомендації про заходи боротьби з гельмінтозами жуйних тварин / А.В. Березовський, В.Ф. Галат, Н.М. Сорока [та ін.]. – К.: ДДВМ, 2002. – 36 с.
11. Справочник ветеринарных препаратов и услуг лабораторной диагностики. Био-Тест-Лаборатория. – К., 2013. – С. 86–87.

ЭЙМЕРИОЗНО-ТРИХУРОЗНАЯ ИНВАЗИЯ ОВЕЦ (РАСПРОСТРАНЕНИЕ, ПРОЯВЛЕНИЕ И ЛЕЧЕНИЕ)

Бирка В.И., Мазанный А.В., Никифорова О.В., к. вет. н., доценти

Харьковская государственная зооветеринарная академия, г. Харьков

Аннотация. У овец породы прекос на фоне стронгилятозного паразитоносительства зарегистрировано разной интенсивности эймериозно-трихурозную инвазию. Микстинвазия превалировала у молодняка до года, где составила 85,0 %. Изложены особенности проявления ее у овец разного возраста. В эксперименте исследованы и предлагаются для широкого использования средства борьбы с этой микстинвазией – комбинация макролидного препарата иверона-10 и эймериостатика диакокса.

Ключевые слова: овцы, эймериозно-трихурозная микстинвазия, стронгилятозы пищеварительного тракта, экстенсивность и интенсивность, иверон-10, бровалевамизол 8 %-ный, диакокс.

EIMERIOSIS AND TRICHUROSIS INVASION OF SHEEP (DISTRIBUTION, SYMPTOMS AND TREATMENT)

Byrka V.I., Mazannyi A.V., Nikiforova O.V., cand. of vet. sci., associate professor

Kharkiv State Zooveterinary Academy, Kharkiv

Summary. In conditions of winter-stable keeping system of sheep the mass disease of sheep has been reported in the small ruminant farm at Scientific Center of KSZVA (Eastern Ukraine), which display as digestive disorders first, and pathological changes from the side of other systems and organs. At the end of diseases have been observed general cachexy and part of animals died. In 60 % of 40 examined animals had been established eimeriosis and trichurosis invasion in different rate of intensity after clinical and parasitological examination against the background of strongylatoses parasitosis. Clinical manifestations of detected multiple invasion were observed in animals at the age from 3 to 18 months. Severe clinical course were recorded mainly in animals up to one year old.

In 70 % of sheep was found trichurosis in different rate of intensity by scotoscopy examination. Besides, medium and high levels of invasion were dominated in 67,8 % of them. Causative agents of trichurosis belong to nematodes of suborder *Trichurata*, genus *Trichuris*, species *Trichuris skrjabini* and *Trichuris ovis*. Species *Trichuris ovis* were prevailed (8:1).

Strongylata agents intestinal localization have been found in 72,5 % of animals. Most of them (62,0 %) belong to the genus *Nematodirus*. Considering to the low level of infestation and high level of parasitosis (75,9 %), importance of strongylata agents in the pathogenesis of this disease was not significant.

Besides with this, different rate of eimeriosis invasion were registered in 65,0 % of tested sheep. Middle and high levels of infestation (66,7 %) were also prevailed in these animals. In the identified composition of eimeriosis association we have discovered three species of protozoa – *Eimeria ninaekohljakimovae*, *E. arloingi* and *E. faurei* – parasites of small intestine belonging to the class *Sporozoa*, order *Coccidiida* and genus *Eimeria*. Species *Eimeria ninaekohljakimovae* were prevailed.

Based on the intensity and extensiveness of such invasions of these animals we arrived at a conclusion that pathological changes in the ailed sheep body just have been caused by multiple invasion of trichurosis and eimeriosis.

Clinical manifestations pattern and pathological changes of this multiple invasion in sheep were caused by enterocolitis parasitic form and animals' age.

Combination of macrolide drug Iveron-10 and coccidiostatic Diacox powder were investigated experimentally and offered for widespread use to control such multiple invasion.

Iveron-10 was effective (EE = 100 %) in dose of 0,2 ml per 10 kg of animal's weight to control sheep trichurosis. The applied simultaneously coccidiostatic Diacox in the manufacturer's recommended dose also showed 100 % therapeutic effect.

The introduced complex of health measures, after removed the deficiencies in keeping and feeding animals, has been included treatment sick animals and farm sanitation.

Key words: sheep, eimeriosis and trichurosis multiple invasions, strongylatoses of digestive tract, extensiveness and intensity, Iveron-10, Brovalemisole 8 %, Diacox.

УДК 619:616.995.121Ц:636.52/.58

МОРФОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ПОКАЗНИКІВ КРОВІ КУРЕЙ ЗА ГОСТРОГО ТА ХРОНІЧНОГО ПЕРЕБІГУ ДАВЕНЕОЗУ

Богач М.В., д. вет. н., професор
Гладкіх В.Ю., аспірант

Одеська дослідна станція ННЦ «ІЕКВМ», м. Одеса, e-mail: bogach_nv@ukr.net

Анотація. В статті наведено зміни морфологічних показників крові курей за гострого та хронічного перебігу давенеозної інвазії. Гострий перебіг давенеозу у курей проявляється анемією, наявністю запальних та алергічних явищ, що підтверджується зменшенням вмісту гемоглобіну, кількості еритроцитів та зростанням лейкоцитів за рахунок збільшення еозинофілів та лімфоцитів.

Ключові слова: кури, давенеоз, морфологія крові.

Актуальність проблеми. Птахівництво є однією з найбільш розвинених та прибуткових галузей сільського господарства України. До проблем, що перешкоджають повноцінному розвитку цього напрямку господарювання належать інвазійні хвороби [1, 2].

Дослідженнями вітчизняних і зарубіжних вчених доведено, що будь-яке птахівницьке господарство, яке практикує підлогове утримання курей, неблагополучне щодо паразитарних хвороб, зокрема давенеозу [3–5].

Давенеоз є вогнищевим гельмінтозом курей. З гострим перебігом хворіє переважно молодняк 2–4 міс. віку, а у птиці старшого віку – хронічний перебіг хвороби. Збудником є цестода *Davainea proglottina*, яка паразитує в 12-ти палій кишці птиці. Проміжними хазяями є слимаки видів *Limax cinereus* та *Agriolimax agrestis* [6].

Збитки, що заподіюють цестодози є значними: у молодняка знижується приріст живої маси, стійкість до захворювань, а за гострого перебігу призводять до загибелі 30–50 % птиці від виснаження; у дорослої птиці за інтенсивної інвазії знижується несучість та йде перевитрата корму [4, 7].

Ступінь патогенного впливу давеній на організм птиці залежить від інтенсивності інвазії та стану загальної резистентності. Паразитовання цестод призводить до розвитку запальних процесів у кишечнику птиці, анемії та виснаження [8].

Кров – є внутрішнім середовищем організму основною характеристикою якої є постійність її складу. В той же час вона є однією з найбільш динамічних систем, яка в тій чи іншій мірі відображає всі зміни, які відбуваються в організмі. Окрім того, кров знаходиться в постійному взаємозв'язку з органами і тканинами і змінюється відповідно як кількісно, так і якісно [9].

Знання рівня і стану метаболізму у хворій на давенеоз птиці має велике значення для практики ветеринарної медицини. Це дає змогу в певній мірі розкрити патогенез захворювання з метою застосування більш ефективних методів лікування і профілактики хвороби.

Завдання дослідження. Визначити морфологічні показники крові курей за гострого та хронічного перебігу давенеозу.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводились упродовж 2016 року на базі віварію Одеської дослідної станції ННЦ «ІЕКВМ». Гематологічні дослідження виконували в лабораторії клінічної біохімії та імунпатоморфології ННЦ «ІЕКВМ». Кров відбирали з підкрильцевої вени (*vena axillaris*) в об'ємі 3 см³ зранку перед годівлею. Для стабілізації крові використовували цетрат натрію. Гельмінтоооскопію проб посліду проводили за допомогою флотаційного методу Фюллеборна, визначаючи екстенсивність та інтенсивність інвазії.